

MINISTERUL EDUCAȚIEI ȘI CERCETĂRII ȘTIINȚIFICE
UNIVERSITATEA „1 DECEMBRIE 1918” ALBA IULIA
FACULTATEA DE ISTORIE ȘI FILOLOGIE
DOMENIUL FILOLOGIE

TEZĂ DE DOCTORAT
(Rezumat)

Conducător de doctorat:

PROF. UNIV. DR. MIRCEA POPA

Doctorand:

TIBERIU FĂRCAȘ

2015

MINISTERUL EDUCAȚIEI ȘI CERCETĂRII ȘTIINȚIFICE
UNIVERSITATEA „1 DECEMBRIE 1918” ALBA IULIA
FACULTATEA DE ISTORIE ȘI FILOLOGIE
DOMENIUL FILOLOGIE

Aspecte ale presei interbelice clujene
(rezumat)

Conducător de doctorat:
PROF. UNIV. DR. MIRCEA POPA

Doctorand:
TIBERIU FĂRCAȘ

2015

CUPRINS

ARGUMENT

METODOLOGIE

I. PRIVIRE ASUPRA PRESEI INTERBELICE

II. TRANSILVANIA DUPĂ UNIREA DIN 1918

- 2.1. ARDEALUL ÎN CADRUL ROMÂNIEI MARI
- 2.2. PRESA MINORITĂȚILOR ÎN TRANSILVANIA. MAGHIARII
- 2.3. PRESA GERMANĂ
- 2.4. PRESA EVREIASCĂ CLUJEANĂ
- 2.5. VENIREA INTELLECTUALILOR BUCUREȘTENI LA CLUJ

III. PRESA CLUJEANĂ DUPĂ 1918

- 3.1. ÎNCEPUTURILE PRESEI ROMÂNEȘTI DUPĂ 1918
- 3.2. DEZVOLTAREA PRESEI ROMÂNEȘTI CLUJENE
- 3.3. SITUAȚIA PRESEI MINORITARE LA CLUJ DUPĂ 1918

IV. PRESA POLITICĂ INTERBELICĂ CLUJEANĂ

4.1. PRESA ȚĂRĂNISTĂ

4.1.1. *Patria*

Cultură și gazetărie. Miza pe Lucian Blaga

Patria sistată de liberali

4.1.2. *Glasul libertății*

4.1.3. *Poporul român*

4.1.4. *Chemarea*

4.1.5. *Publicațiile politice țărăniste clujene din al doilea deceniu după Unire*

Conflictele cu liberalii

4.1.6. *România Nouă*

4.1.7. *Paginile culturale din România Nouă*

4.1.8. *Presă țărănistă de tip vaidist*

4.1.9. *Chemarea românilor*

4.2.10. *Ofensiva română*

Suplimentul Gazeta de luni

4.1.11. *Ion Agârbiceanu și Ofensiva română*

4.2. PRESA LIBERALĂ

4.2.1. *Înfrățirea*

Înfrățirea și lupta ei împotriva propagandei maghiare

4.2.2. *Suplimentul Înfrățirea poporului*

4.3.3. *Națiunea*

Horia Stanca și Națiunea

4.3.4. *Glasul Ardealului*

4.3.5. *Ardealul liberal*

4.3. PRESA GOGISTĂ

4.3.1. *Gazeta Ardealului*

Gazeta Ardealului și problema maghiară

4.3.2. *Alte publicații gogiste*

4.3.3. *Țara noastră*

4.3.4. *Biruința*

4.4. PRESA DE DREAPTA

4.5. PRESA DE STÂNGA

Publicația Alte zări

V. CURENTE DE IDEI ÎN PRINCIPALELE REVISTE CULTURALE INTERBELICE

5.1. SOCIETATEA DE MÂINE

O presă diversă

Societatea de mâine și politica

Cinci ani cu Societatea de mâine

Societatea de mâine și Marea Depresiune

Concluzii după perioada clujeană

5.2. GÂND ROMÂNESC

După zece ani de presă interbelică la Cluj

Programul revistei, „localism creator” vs „europenism”

VI. PREZENȚE SCRIITORICEȘTI ȘI PUBLICIȘTI ÎN PRESA INTERBELICĂ CLUJEANĂ

6.1. CEZAR PETRESCU

Gazetăria interbelică

6.2. VICTOR PAPILIAN

Victor Papilian, un scriitor ardelean

Victor Papilian și revistele Gând românesc, Universul literar

6.3. ZAHARIA BOILĂ

Publicistica lui Boilă la Patria

Boilă la România Nouă

6.4. ALEXANDRU ANCA PUBLICISTUL ȘI GAZETA SA CLUJUL

Un caz de ziarist concediat prezentat de Clujul: Kaczér Illés

O statistică importantă a presei interbelice în Clujul

VII. ASOCIERI PROFESIONALE DE BREASLĂ. SINDICATUL PRESEI DIN ARDEAL ȘI BANAT

7.1. SINDICATUL ÎN A DOUA SA PERIOADĂ DE FUNCȚIONARE

7.2. PUBLICAȚIILE SINDICATULUI

7.3. ALMANAHURILE SINDICATULUI

7.4. FESTIVALURILE ȘI ȘEZĂTORILE PRESEI CLUJENE INTERBELICE

Șezătorile presei

CONCLUZII

BIBLIOGRAFIE

ANEXE

ANEXA 1: PREFECTUL CLUJULUI SUSPENDĂ ZIARELE MAGHIARE PENTRU IREDENTISM

ANEXA 2: *VOINȚA* DESPRE SUSPENDAREA ZIARELOR MAGHIARE

ANEXA 3: *PATRIA* DESPRE SUSPENDAREA ZIARELOR MAGHIARE

ANEXA 4: ZIARUL ȚĂRĂNIST *CHEMAREA ROMÂNILOR* ATACĂ LIBERALISMUL

ANEXA 5: *PATRIA*, OFICIOS ȚĂRĂNIST, PUBLICĂ UN MEMORIU CĂTRE ȚARĂ

ANEXA 6: ANUNȚ PRIN CARE SE ARATĂ CĂ ZIARELE MAGHIARE AU DAT STATUL ÎN JUDECATĂ

ANEXA 7: COTIDIANUL *ROMÂNIA* DISPARE ȘI APARE ÎN LOCUL SĂU *GAZETA ARDEALULUI*

ANEXA 8: RECLAMĂ CU APARIȚIA ALMANAHULUI *ÎNFRĂȚIREA*

ANEXA 9: NUMĂR ANIVERSAR *PATRIA* DIN 1933

ANEXA 10: NUMĂR DIN PUBLICAȚIA *BRAZDĂ NOUĂ*

ANEXA 11: NUMĂR OMAGIAL DEDICAT DE *OFENSIVA ROMÂNĂ* POLITICIANULUI AL. V. VOEVOD

ANEXA 12: *VOINȚA* ANUNȚĂ CONSTITUIREA SINDICATULUI PRESEI DIN ARDEAL ȘI BANAT

ANEXA 13: BAL AL PRESEI CLUJENE ANUNȚAT ÎN *PATRIA*

ANEXA 14: ANUNȚ BALUL MASCAT AL PRESEI ÎN *ÎNFRĂȚIREA*

ANEXA 15: ANUNȚ MARILE SERBĂRI ALE PRESEI ÎN *VOINȚA*

ANEXA 16: ANUNȚ MARILE SERBĂRI ALE PRESEI ÎN *PATRIA*

ANEXA 17: ANUNȚ ȘEZĂTORILE PRESEI ÎN *VOINȚA*

ANEXA 18: ANUNȚ ȘEZĂTORILE PRESEI ÎN *PATRIA*

Cuvinte cheie: presă, interbelic, Cluj, cultură, sindicat, scriitori, jurnaliști, Ion Agârbiceanu, Ion Clopoțel, Zaharia Boilă, Alexandru Anca, Patria, Uj Kelet, Sibiu.

Lucrarea *Aspecte ale presei interbelice clujene* are ca subiect al cercetării presa clujeană de după Marea Unire din 1 Decembrie 1918, în special al celei de limba română. Datorită vastității și complexității temei, a fost nevoie de o abordare multidisciplinară, solicitând consultarea unor volume și studii de specialitate din domenii variate, precum teorie, critică și istorie literară, istoria românilor, istoria presei.

Argumentul cuprinde motivele care au condus la alegerea temei, scopul demersului de cercetare, structura capitolelor, evidențierea elementelor de originalitate ale lucrării. Aspectele de natură metodologică au fost tratate separate imediat după argument.

Scopul lucrării este de a oferi o perspectivă de ansamblu asupra unei problematice care privește consolidarea, dezvoltarea, dificultățile și succesele presei interbelice clujene, domeniu important al edificării vieții publice, politice, sociale, culturale din Clujul de după 1 Decembrie 1918. Au fost evidențiate aspecte ce țin de organizarea de breaslă a presei, Sindicatul Presei din Ardeal și Banat, festivalurile lui, de organizarea ziarelor în jurul partidelor politice, apoi de curente de idei evidențiate de principalele gazete culturale clujene, de apariția unei presei politice importante dar și a unei presei minoritare solide, care provenea încă din Imperiul Austro-Ungar. De asemenea am accentuate câteva figuri de scriitori, universitari, publiciști proveniți din Vechiul Regat care au venit după Unire la Cluj pentru a se implica în dezvoltarea presei interbelice clujene, dar și a unor gazetari ardeleni mai puțin abordați de specialiști.

Originalitatea lucrării este dată de tratarea unor aspecte ale presei interbelice clujene cum ar fi publicistica lui Zaharia Boilă, a lui Alexandru Anca, panoramarea presei politice apărută timp de două decenii la Cluj, apoi activitatea Sindicatului Presei din Ardeal și Banat, festivalurile, balurile și șezătorile presei organizate de acest important sindicat. Am accentuat pe publicistica a doi gazetari clujeni puțini abordați, Zaharia Boilă de la *Patria* și Alexandru Anca de la *Clujul*. Totodată am atașat la anexe fotocopii de o savoare specială din presa

timpului cu ziare și articole politice, anunțurile ale festivalurilor, balurilor și șezătorilor presei interbelice clujene, comunicatul oficial al constituirii Sindicatului Presei, știri din ziare despre cenzurarea presei maghiare din Cluj. În teză considerăm că am reușit să surprindem o imagine de ansamblu a presei interbelice clujene. Actualitatea temei de cercetare este determinată de necesitatea existenței unor modele de referință, într-o societate în care lucrările de istoria presei interbelice clujene nu sunt foarte numeroase, fiind un domeniu de cercetare destul de arid, care necesită studiu îndelungat în arhivele și colecțiile publicațiilor interbelice românești și maghiare, deși poate duce la descoperiri documentare prețioase și spectaculoase.

Aceste argumente dar și altele sunt de luat în seamă atunci când cercetătorul reface traseul pe care presa clujeană interbelică, cu multiplele ei fațete, l-a avut în perioada dintre cele două războaie mondiale. Dacă până atunci orașele în care presa românească era bine reprezentată erau Brașov, Sibiu, Oradea, Arad, Orăștie, după Unire publicistica din Cluj ia amploare și se impune în Ardeal. *Patria*, oficiosul Partidului Național Român, cea mai importantă forță politică din Transilvania, este mutat de la Sibiu la Cluj, devenind principalul ziar politic al Clujului și al Transilvaniei, singurul care a aparut permanent timp de două decenii, până la Dictatul de la Viena. Ziarul a fost condus mulți ani de marele scriitor și gazetar Ion Agârbiceanu apoi de gazetari cum ar fi Ion Clopoțel, Zaharia Boilă sau Aurel Buteanu. Apar una după alta publicații din cele mai diverse, de la oficioase politice la presă de divertisment, de la publicații culturale care au intrat în panteonul cultural național, *Gândirea*, *Darul Vremii*, *Societatea de Mâine*, *Gând Românesc* la cotidiene de sport. Și pe lângă această presă românească apar o numeroasă presă minoritară, mai ales maghiară dar și evreiască, cum e cazul cotidianului evreilor clujeni *Uj Kelet (Noul Est)*, așa cum se arată în prezenta teză.

De asemenea prin panorama pe care am realizat-o în prezenta teză aducem un omagiu implicit unor gazetari interbelici cum au fost Ion Agârbiceanu, Elie Dăianu, Sebastian Bornemisa, Ion Clopoțel, Ion Breazu, Ion Chinezu, Lucian Blaga, Octavian Goga, Zaharia Boilă, Cezar Petrescu, Victor Papilian, Constantin Hagea, Corneliu Coposu, Emil-Boșca Mălin, Victor Iancu, Petre Țuțea, Iustin Ilieșiu, Alexandru Anca și alții.

Așa cum evidențiem în capitolul destinat presei politice dar și cel destinat revistelor culturale *Societatea de Mâine* și *Gând Românesc*, o parte dintre gazetarii interbelici au fost și scriitori, publicând numeroase poezii, proză, foiletoane, recenzii, cronici culturale din cele mai diverse. Lucian Blaga, Cezar Petrescu, Gib I. Mihăescu, Ion Agârbiceanu, Victor Papilian și mulți alți scriitori au ținut rubrici de autor în ziare sau paginile culturale ale cotidienele clujene, scriind cu pasiune despre cultura clujeană din cele două decenii de democrație

interbelică, când Clujul a fost caracterizat de o efervescentă culturală fără precedent până atunci pentru intelectualii români.

Efervescenta aceasta s-a materializat și în mediul jurnalistic prin înființarea Sindicatului Presei din Ardeal și Banat, care a fost o instituție importantă de breaslă a presei ardelenice, cu o activitate intensă în favoarea celor care și-au asumat meseria de gazetar.

Am plecat în realizarea acestei lucrări de la convingerea că jurnalistică clujeană actuală are nevoie de cercetare detaliată. Stadiul cercetării actuale reiese și din importante volume apărute sub semnătura unor cercetători consacrați cum e profesorul Mircea Popa, profesorul Ilie Rad sau de filologul Ion Hangiu dar și mulți alții.

Astfel, lucrarea urmărește destinul presei interbelice clujene de la statutul de presă incipientă la o presă amplă, dezvoltată în cele două decenii interbelice. Tangențial, teza explorează prin intermediul presei interbelice și un anumit specific al relațiilor sociale din spațiul ardelean și clujean, susținând argumentul că publicistica Clujului reprezintă un exemplu important, relevant, pentru studiul evoluției relațiilor interetnice din perspectiva jurnalismului.

În primul capitol al lucrării am analizat stadiul actual al cercetării. Istoria presei face parte indelebil din istoria culturii unei națiuni iar gazetele fac parte din patrimoniul spiritual al unei țări. De multe ori, ele sunt singurele documente ale vremurilor care au trecut, care dau seamă de stări de lucruri care au reverberații în viitor iar ele nu pot fi nicicum ignorate.

Perioada interbelică la Cluj e una de profunde schimbări iar presa vremii demonstrează cu prisosință acest fapt. Dezbaterile de idei, chiar polemicile dintre gazetele românești politice, *Patria*, *Voința*, *România*, *Înfrățirea* sau *Gazeta Ardealului*, respectiv gazetele maghiare care și-au continuat apariția după Marea Unire, cum e *Ujsag (Ziarul)*, *Uj Kelet (Noul Est)* sau *Ellenzek (Opoziția)* le-am analizat în capitolele doi și trei.

Unirea a produs schimbări fundamentale în geografia și demografia României. Importante minorități au compus statul român, maghiari, evrei, germani, alături de populația majoritar românească. În Ardeal influența maghiară a fost puternică iar șocul pierderii acestui teritoriu a fost unul important pentru această minoritate. Am arătat în capitolul doi, pe baze istorice, apelând la o bibliografie fundamentală, schimbările majore produse de decizia de la Alba Iulia. Am arătat că și presa maghiară a jucat un rol important în propagarea tendințelor din interiorul maghiarimii, a reacțiilor sociale și politice, a curentelor de idei sau chiar a propagandei ostile României impuse de Budapesta. Problema Transilvaniei a jucat un rol important în toată perioada interbelică. Tendințele fundamentaliste, șoviniste chiar, taxate de presa română interbelică clujeană au fost evidențiate în capitolul trei. În acest capitol analizăm

edificarea presei românești după 1918 la Cluj dar, fără să ne propunem exhaustivitatea, și a presei minoritare maghiară și evreiască din Cluj.

În capitolul al doilea, „Transilvania după Unirea din 1918”, am încercat să arătăm ce a moștenit administrația românească de la cea maghiară, în ce stadiul se afla presa română dar și restul presei minoritare. De asemenea, un subcapitol important am dedicat unei decizii importante a statului român, de a aduce la Cluj importanți scriitori și universitari care să predea la Universitatea Ferdinand I. Cum universitarii maghiari au refuzat să depună jurământul de solidaritate pentru statul român, abandonând universitatea și înființând una nouă la Pecs, în Ungaria, la Cluj au fost invitate cadre din Moldova, Muntenia, din București și chiar din străinătate, dacă ne gândim la gestul cu adevărat excepțional, de mare patriotism, al unui profesor de talia lui Emil Racoviță. Acesta a trecut pe plan secund cariera sa din Franța și a venit profesor emerit la Cluj ajungând și rector și un cercetător de talie mondială.

Am arătat cum la Cluj au sosit scriitori și gazetari importanți, ca Gib I. Mihăescu, Cezar Petrescu și alții sau medici și universitari pasionați de gazetărie ca Victor Papilian. Toți aceștia dar și mulți scriitori au scris la gazete, au propășit limba și cultura română. Practic am arătat că nu a existat intelectual român autentic care să nu colaboreze la gazetele vremii așa cum iluștrii conducători ai Universității, lingvistul Sextil Pușcariu sau profesorul universitar de pedagogie Onisifor Ghibu au scris la ziarele vremii, au înființat reviste academice solide și instituții importante cum ar fi Muzeul Limbii Române.

Capitolul al treilea l-am dedicat presei clujene după 1918, cu o analiză mai accentuată. Primele ziare clujene de limbă română sunt analizate, apoi cele maghiare, unele apărute la Cluj încă din timpul Imperiul Austro-Ungar. Bazându-ne pe statistici sigure, am demonstrat că într-un Cluj dominat demografic de maghiari presa română a prins cheag și apoi avânt iar publicații cotidiene ca *Patria* a apărut neînterupt timp de douăzeci de ani. Am analizat și prestația presei maghiare prin intermediul căruia și-au propagat mesajele adepții Partidului Maghiar, radicalii maghiari, aripa liberală, dar și revistele de cultură maghiare, unele adepți ale curentului transilvanismului, curent ce statua apariția unei identități regionale, ardeleno originale ca semn al colaborării dintre români și maghiari. Nu am pierdut din vedere nici publicația oficială a evreimii clujene, un cotidian de limbă maghiară important al vremii.

Jocul politic în Transilvania l-a făcut, mai ales la început, în anii 1919-1920, dar și pe parcursul anilor următori, cu intensități mai mari sau mai mici, Partidul Național Român (P.N.R.). Atât acest partid cât și restul partidelor care au avut activitate politică în Transilvania au beneficiat de aportul unor publicații oficioase.

Capitolul a patrulea, unul amplu, pentru că acoperă un spectru larg de timp, aproape două decenii și o serie amplă de publicații, este dedicat panoramării presei politice clujene. În 1919 toți factorii politici din Vechiul Regat încercau să lege alianțe cu Partidul Național Român, P.N.R., văzut ca forță politică majoră. La alegerile din iarna lui 1919 P.N.R. câștigă în condițiile de entuziasm post Unire și a faptului că multe forțe politice sau minoritarii maghiari și sași nu au candidat. “Brațul mediatic” al țărăniștilor a fost cotidianul *Patria*, de la care am început această panoramare a presei politice încheind cu presa de stânga și dreapta.

Una din concluziile acestui capitol pe care ținem să le accentuăm este politizarea excesivă a ziarelor cotidiene clujene. Practic aproape că nu au existat ziare independente, din motive cel mai probabil de finanțare. Toate forțele politice, PNR-iști, țărăniști, facțiunile țărăniste, gogiști, vaidiști, averescani, legionari, cuziști, liberali, moderați sau radicali maghiari au avut publicațiile proprii, prin care s-au “duelat” cu adversari politici. Considerăm că presa politică clujeană este de o importanță deosebită în special sub raport documentar, oferind bază de cercetare importantă pentru istoricii ideilor politice mai cu seamă și istorici în general.

Un alt tip de presă și curente de idei specifice am identificat în capitolul cinci. Aici am analizat două din cele mai importante publicații interbelice culturale, *Societatea de Mâine* și *Gând Românesc*. Ele au dat gazetari importanți, pe Ion Clopoțel respectiv Ion Chinezu. De asemenea, fiind cele mai solide, de calitate, reviste culturale clujene, ele au trasat curente de idei în perioada interbelică în cultura clujeană și românească. Cum o serie importantă de scriitori au fost și gazetari, în speță gazetari culturali, am considerat importantă și chiar obligatorie semnalarea acestor aspecte ale presei clujene, în cadrul cărora scriitorii s-au implicat în gazetărie.

Pentru a demonstra că o contribuție aparte au avut la presa clujeană interbelică, mai ales în primii trei ani, scriitori și ziariști proveniți din Vechiul Regat am dat, în capitolul al șaselea, exemplul lui Cezar Petrescu de la *Voința*, apoi a unui medic și universitar de calibru, Victor Papilian. Cenaclul său literar și implicarea sa la revista *Darul Vremii* și apoi, colaborarea la *Gând Românesc* au demonstrat o personalitate literară de primă mărime deși el era medic și profesor la universitate. De asemenea, în cadrul acestui capitol am analizat publicistica unui jurnalist de care puțini cercetători s-au ocupat, Zaharia Boilă, impetuosul director al *Patriei* și, ulterior, al *României Noi*, două cotidiene politice importante interbelice.

Considerăm un aport important la studiul presei interbelice analiza pe care am întreprins-o asupra publicisticii unui gazetar clujean mai puțin cunoscut, Alexandru Anca și a publicației sale, *Clujul*, o noutate în materie de istoria presei. În ansamblul presei interbelice

clujene, un aspect important îl au gazetari cu notorietate mai scăzută dar care în publicistica lor sau în gazetele pe care le-au fondat au relatat despre teme extrem de interesante ca starea gazetăriei minoritare, relația cu presa majoritară românească, statistici importante ale presei. Alte amănunte interesante am evidențiat deci în subcapitolul gazetarului Alexandru Anca.

În ceea ce privește solidaritatea de breaslă în presa interbelică clujeană, în capitolul al șaptelea, am urmărit modul în care s-a constituit Sindicatul Presei din Ardeal și Banat, cea mai importantă organizație de breaslă a gazetarilor români interbelici și, ca o altă noutate propusă de această teză, am analizat fenomenul Festivalurilor, balurilor și șezătorilor presei, toate fascinante și puse în slujba unui ideal înalt, atins în cele din urmă, Căminul Ziariștilor din Cluj.

La finalul lucrării am anexat câteva extrase de presă politică dar și din cadrul festivalurilor și balurilor presei, cu parfum de epocă, care ni s-au părut mai relevante și care nu au mai fost până acum publicate, fiind o altă noutate propusă de lucrarea de față. Fotografii în care redăm cum presa radicală maghiară a fost cenzurată pentru că boicota politica statului român, unele ediții atractive de ziare, articole politice polemice, toate acestea sunt extrase atractive din presa vremii. Ele întregesc astfel aspectele presei clujene studiate în lucrare.

Presa a fost peste tot în lume un element modernizator, un mod de a scrie istoria vremurilor care au animat-o. A devenit o oglindă, fidelă sau uneori înșelătoare a „prezenturilor”. În Ardeal, lupta dificilă de impunere a presei românești, în special în timpul dualismului, a făcut ca presa să devină o instituție importantă, care s-a centrat pe impunerea idealului național și menținerea identității naționale.

Presa interbelică și, în cazul nostru, presa interbelică clujeană, este una din cele mai strălucite pagini din istoria culturii românești, tocmai de aceea am considerat important să ne aplecăm asupra ei și să relevăm aspecte importante ale acesteia. Presa clujeană interbelică a fost una extrem de diversă, acoperind toate domeniile vieții sociale și politice, dialogând permanent și chiar purtând dispute de idei cu presa maghiară interbelică clujeană, mai ales în cazul cotidieneleor politice, oficioaselor partidelor care urmăreau, ca și în ziua de astăzi, să impună pe agenda publică interesele și acțiunile politice ale partidelor care le dețineau.

Fără a avea pretenția că am epuizat această temă, a fascinantei prese interbelice clujene, parte certă din cultura națională, considerăm că am încercat să folosim toate sursele de informație disponibilă, la ora actuală, pentru tema propusă.

BIBLIOGRAFIE

A. Bibliografie generală

1. Agârbiceanu, Ion, *Elogiul satului românesc*, în *Ofensiva română*. An 3, nr. 71 (7 februarie), 1938.
2. Agârbiceanu, Ion, *Greutățile presei române din Ardeal*, în *Almanahul Sindicatului Presei Române din Ardeal și Banat*, Cluj, 1926.
3. Antonescu, Nae, *Prefață și Moment revuistic transilvană*, în Antonescu, Nae, *Reviste din Transilvania*. Biblioteca revistei *Familia*, Oradea, 2001.
4. Antonescu, Nae, *Revista Gândirea-perioada clujeană*, în Antonescu, Nae, Iancu, Tiberiu et al. *Reviste românești de cultură din Transilvania interbelică*. Vol. 1, Colecția „Philobiblon” a Bibliotecii Centrale Universitare „Lucian Blaga”, Cluj-Napoca, Editura Presa Universitară Clujeană, 1999.
5. Antonescu, Nae, *Reviste literare românești*, Cluj-Napoca, Editura Dacia, 2001.
6. Antonescu, Nae, *Victor Papilian și revistele literare ardelen*. în Antonescu, Nae, *Scriitori și reviste în perioada interbelică*, Iași, Editura revistei „Convorbiri Literare”, 2001.
7. Blaga, Lucian, *Ceasornicul de nisip*, ediție îngrijită, prefață și bibliografie de Mircea Popa, Cluj-Napoca, Editura Dacia, 1973.
8. Boar, Liviu. Scurtu, Ioan, (eds.) *Minoritățile naționale din România, 1918-1925, Documente*, București, Arhivele Statului din România, 1995.
9. Boilă, Zaharia, *Amintiri și considerații asupra mișcării legionare*, Cluj-Napoca Editura Apostrof, 2002.
10. Bolovan, Ioan, Bolovan, Sorina, *Germanii din România. Perspective istorice și demografice*, Cluj-Napoca, Editura Centrul de Studii Transilvane, 2000.
11. Boșca-Mălin, Emil, *Restituiri*, ediție îngrijită de Viluț Cărbune, Cluj-Napoca, Editura Eikon, 2013.
12. Braniște, Valeriu, *Correspondență. 1911-1918*. Vol. IV, Cluj-Napoca, Editura Argonaut, 2001.
13. Braniște, Valeriu, *Amintiri din închisoare*, Cluj-Napoca, Editura Argonaut, 1996.
14. Breazu, Ion, *Literatura Transilvaniei*, Editura Casa Școalelor, 1944.

15. Bucur, Marius, Cosma, Gisela et al, *Istoria contemporană a României, Cluj-Napoca*, Editura Accent, 2001.
16. Chendi, Ilarie, *Începuturile ziaristiceii noastre. 1879-1795*, în Petcu, Marian, *Istoria presei române*, București, Editura Tritonic, 2002.
17. Ciupea, Ioan, Țârâu, Virgiliu, *Liberali clujeni. Destine în Marea Istorie*, Vol. I-II, Cluj-Napoca, Editura Mega, 2009.
18. Cseke, Peter, *Valori ale presei maghiare din România (1919-2014)*, București, Editura Tritonic 2014; studiul original în Gyorgy, L. *Az Magyar idosaki sajto ot ostendeye (1919-1923)*, în Gyorgy, L. *Pasztortuz Almanach*, Cluj-Napoca, Editura Minerva 1925. Publicat inițial în *Erdely Iradalmi Szemle*, nr. 7, 1924.
19. Curticean, Doina, *Cosânzeana 1911-1915, 1922-1928. Indice bibliografic adnotat*, Cluj-Napoca, Biblioteca Academiei Române, 1986.
20. Dan, Petre, (ed.), *Doctrina Partidului Poporului*, în *Doctrinile partidelor politice*, București, Editura Garamond, 2002.
21. Dordea, Ion. Scurtu, Ioan (eds.), *Minoritățile naționale din România, 1918-1925, Documente*. București, Arhivele Statului din România, 1996.
22. Edroiu, Nicolae, Pușcaș, Vasile, *Maghiarii din România*, Cluj-Napoca, Editura Centrul de Studii Transilvane, 1995.
23. Fanache, Vasile, *Gând românesc și epoca sa literară. Studiu și bibliografie*, București, Editura Enciclopedică, 1973.
24. Fanache, Vasile, *Revista Gând românesc și personalitatea criticului Ion Chinezu*, în Ion Bugnariu, *Din istoria presei culturale și literare românești*, Cluj-Napoca, Editura Dacia, 1987.
25. Ghitta, Ovidiu, (coord.), *Istoria Universității Babeș-Bolyai*, Cluj-Napoca, Editura Mega, 2012.
26. Goga, Octavian, *Pagini publicistice*, Cluj-Napoca, Editura Dacia, 1981.
27. Hagea, Costantin, *Suflet ardelean. Publicistică 1936-1940*, ed. îngrijită de Mircea Popa și Traian Bradea, Cluj-Napoca, editura Eikon, 2010.
28. Hașdeu, Bogdan Petriceicu, *Ziarele în România*, în *Satyrul*, I, nr. 9 (3 aprilie), 1866, în Popa Mircea, Tașcu, Valentin, *Istoria Presei Românești din Transilvania de la începuturi până în 1918*, București, Ed. II, Editura Tritonic, 2003.
29. Iancu, Tiberiu, *Reviste românești de cultură din Transilvania interbelică*. Vol. 1, Colecția „Philobiblon” a Bibliotecii Centrale Universitare „Lucian Blaga”, Cluj-Napoca, Editura Presa Universitară Clujeană, 1999.

30. Ilis, Florina, *Hyperion* în Iancu, Traian, *Reviste românești de cultură din Transilvania interbelică*. Vol. 1, Colecția „Philobiblon” a Bibliotecii Centrale Universitare „Lucian Blaga”, Cluj-Napoca, Editura Presa Universitară Clujeană, 1999.
31. Ioanid, Radu. *Evreii în regimul Antonescu*, București, Editura Hasefer, 2000.
32. Livezeanu, Irina, *Cultură și naționalism în România Mare. 1918-1930*, București, Editura Humanitas, 1998.
33. Lupaș, Ioan, *Din trecutul ziaristiceii noastre*, Arad, Tipografia Diecezană, 1916.
34. Lupaș, Ioan, *Novele sau gazeturi românești în Lemberg la 1817*, Tipografia Diecezană, 1916.
35. Manciu, Luca, *Presa românească din Cluj (1945-1 decembrie 1918)*, Cluj-Napoca, Editura Napoca Star, 2001.
36. Micu, Dumitru, „*Gândirea*” și *gândirismul*, București, Editura Minerva, 1975.
37. Micu, Dumitru, „*Gândirismul*”, București, Editura Minerva, 2001.
38. Neagoe, Stelian, *Istoria Guvernelor României*, București, Editura Machiavelli, 1995.
39. Nedelcu, Florin, *Viața politică în România în preajma instaurării dictaturii regale*, Cluj, Editura Dacia, 1973.
40. Negoïtescu, Ion, *Ion Chinezu. Pagini de critică*, București, Editura pentru literatură, 1969.
41. Negru, Andrei, *Ion Clopoșel și „Societatea de mâine”*, antologie și studiu introductiv, Cluj-Napoca, Editura Argonaut, 2009.
42. Negru, Andrei, *Ion Clopoșel. Studiu monografic*, Cluj-Napoca, Editura Argonaut, 2003.
43. Negru, Andrei, Pop, Emil, *Societatea de mâine. Indice bibliografic adnotat*. Vol. I-II, Cluj-Napoca, Editura Argonaut, 2001.
44. Novăcescu, Ion, *I.C. Brătianu. Concepție și management politic*, Cluj-Napoca, Editura Eikon, 2013.
45. Petcu, Marian, *Jurnalist în România. Istoria unei profesii*, București, Ed Comunicare.ro, 2005.
46. Petcu, Marian, *Puterea și cultura. O istorie a cenzurii*, Iași, Editura Polirom, 1999.
47. Petrescu, Cezar, *Evocări și aspecte literare*, ediție îngrijită și prefațată de Mircea Popa, Timișoara, Editura Facla, 1974.
48. Pinteș, Emil, „*Gândirea*”. *Indice bibliografic adnotat*, Cluj-Napoca, Editura Echinox, 1992.
49. Pinteș, Emil, *Index Gândirea*, Cluj-Napoca, Editura Echinox, 1999.

50. Poantă, Petru, *Clujul interbelic. Anatomia unui miracol*, Cluj-Napoca, Editura Eikon, 2013.
51. Pop, Marin, *Viață politică în România interbelică (1919-1938). Activitatea Partidului Național și Național-Țărănesc din Ardeal și Banat*, Cluj, Zalău, Ed. Mega și Ed. Porolisum, 2014,
52. Popa, Mircea, *Cosânzeana (1911-1918; 1922-1928)*, în Antonescu, Nae, Iancu, Tiberiu et al. *Reviste românești de cultură din Transilvania interbelică*. Vol. 1, Colecția „Philobiblon” a Bibliotecii Centrale Universitare „Lucian Blaga”, Cluj-Napoca, Editura Presa Universitară Clujeană, 1999.
53. Popa, Mircea, *Figuri universitare clujene*, Cluj-Napoca, Editura Grinta, 2004.
54. Popa, Mircea, *Incursiuni în presa românească*, Cluj-Napoca, Editura Eikon, 2009.
55. Popa, Mircea, *Ioan Molnar Piuariu*, Cluj-Napoca, Editura Dacia, 1976.
56. Popa, Mircea, *Istoricul Sindicatului Presei Române din Ardeal și Banat*, în *Studia Universitas Babeș-Bolyai, Ephemerides*, XLVII, 1, Cluj-Napoca, 2002
57. Popa, Mircea, *Istoricul Sindicatului Presei Române din Ardeal și Banat*, în. *Jurnalism & Comunicare, Revista Română de Științe ale Comunicării*, Anul II, nr. 4, toamnă 2003.
58. Popa, Mircea, *Panoramic jurnalistic. Presa de ieri și de azi*, Cluj-Napoca, Editura Eikon, 2011.
59. Popa, Mircea, *Presa clujeană de la începuturi până azi. 170 de ani*, Cluj-Napoca, Editura Eikon, 2014.
60. Popa, Mircea, *Presa și ideea națională*, Alba Iulia, Editura Universității „1 Decembrie 1918”, 2000.
61. Popa, Mircea, *Ferestrele Clujului. Exerciții de memorie culturală*, Cluj-Napoca, Editura Eikon, 2014.
62. Popa, Mircea, *Homo Militans*, Cluj-Napoca, Editura Napoca Star, 2000.
63. Popa, Mircea, *Identificări. Contribuții și precizări documentare*, București, Editura Palimpsest, 2012.
64. Popa, Mircea, *Ilarie Chendi*, București, Editura Minerva, 1973.
65. Popa, Mircea, *Lucian Blaga și contemporanii săi*, Cluj-Napoca, Editura Casa Cărții de Știință, 2007.
66. Popa, Mircea, *Lucian Blaga și literatura maghiară*, în Popa, Mircea, *Apropieri literare și culturale româno-maghiare*, Cluj-Napoca, Editura Dacia, 1998.
67. Popa, Mircea, *Publicații clujene interbelice*, în *Studia Universitatis Babeș-Bolyai, Ephemerides*, XLVIII, 1, 2003.

68. Popa, Mircea, Tașcu, Valetin, *Istoria presei românești din Transilvania de la începuturi până în 1918*, Ed. II, București, Editura Tritonic, 2003.
69. Roman, Octavia, *Gând românesc*, în Antonescu, Nae, Iancu, Tiberiu, et al. *Reviste românești de cultură din Transilvania interbelică*. Vol. 1, Cluj-Napoca, Colecția „Philobiblon” a Bibliotecii Centrale Universitare „Lucian Blaga” Cluj, Editura Presa Universitară Clujeană, 1999.
70. Rus, Emil, *Delictul de opinie. Procesul ziariștilor 1945*, București, Ed. Institutului Național pentru Studiul Totalitarismului, 2012.
71. Sălăgean, Marcela, *Universitatea din Cluj între 1919 și 1944*, în Ghitta, Ovidiu, (coord.), *Istoria Universității Babeș-Bolyai*, Cluj-Napoca, Editura Mega, 2012.
72. Sălăgean, Marcela, *România între 1919 și 1947*, în Bolovan, Iopan, Pop -I. A., (coord.). *Istoria României. Compendiu*, Cluj-Napoca, Institutul Cultural Român, Editura Centrul de Studii Transilvane, 2004.
73. Scurtu, Ioan, (coord.), *Istoria Românilor. Vol. VIII. România întregită (1918-1940)*, București, Editura Enciclopedică, București, 2003.
74. Stanca, Dominic, *Timp scufundat*. Prefață, note și comentarii de Ion Vartic. Schiță biobibliografică de Ștefan Oprea, București, Editura Du Style, 1999.
75. Stanca, Dominic, *Un ceas de hârtie*. Ed. îngrijită de Doina Uircariu și Sorana Coroamă-Stanca, București, Editura Du Style, 1999.
76. Stanca, Horia, *Fragmentarium clujean*, Cluj-Napoca, Editura Dacia, 1987.
77. Szilaghi, Olcar, Emese, *Relațiile literare și culturale româno-maghiare în perioada interbelică*. Teză de doctorat, Alba Iulia, 2011.
78. Șeulean, Paul, *Comunitatea germană din Cluj, Sibiu și Timișoara în perioada interbelică (1918-1938): abordare comparativă*, Teză de doctorat, Cluj-Napoca, Editura Argonaut, 2010.
79. Triteanu, Mihail, *Luceafărul. 1902-1920. Indice bibliografic analitic*. București, Editura Enciclopedică Română, 1972.
80. Vasiliu, Gabriel, *Sextil Pușcariu, director de publicații*, Cluj-Napoca, Editura Napoca Star, 2004.
81. Vatamaniuc, Dimitrie, *Agârbiceanu: biobibliografie*, București, Editura Enciclopedică, București, 1974.
82. Vatamaniuc, Dimitrie, *Lucian Blaga: 1895-1961. Biobibliografie*, București, Editura Științifică și Enciclopedică, 1977.
83. Zaci, Mircea, *Colaje*, Cluj, Editura Dacia, 1972.

I. Istorii ale presei

1. Antip, Constantin, *Istoria presei române*, București, 1979.
2. Iorga, Nicolae, *Istoria Presei românești de la primele începuturi până în 1916*, București, Tipografia Adevărul, 1922.
3. Iorga, Nicolae, *Istoria presei românești*, București, Editura Muzeul Literaturii Române, 1999.
4. Petcu, Marian, *Istoria presei române, antologie*, București, Editura Tritonic, 2002.
5. Petcu, Marian, (coord.), *Istoria jurnalismului în România în date. Enciclopedie cronologică*, Iași, Editura Polirom, 2012.
6. Rad, Ilie, *Incursiuni în istoria presei românești*, Cluj-Napoca, Editura Accent, 2008.
7. Șeicar, Pamfil, *Istoria Presei*, Pitești, Editura Paralela 45, 2007.
8. Vișinescu, Victor, *O istorie a presei românești*, București, Editura Victor, 2000.

II. Dicționare și enciclopedii

1. Academia Română, *Dicționarul General al Literaturii Române*, Vol I-VII, București, Ed. Univers Enciclopedic, 2004.
2. Hangiu Ion, *Presa românească de la începuturi până în prezent. Dicționar cronologic, 1790-2007*, București, Editura comunicare.ro
3. Hangiu, Ion, *Dicționarul presei literare românești*, București, Editura Institutului Cultural Român, 2004.
4. Răduică, Georgeta, Răduică Nicolin, *Dicționarul presei românești (1731-1918)*, București, Ed. Științifică, 1995.

B. În periodice

1. Anca, Alexandru, *Câte publicații și ziare apar în România*, în *Clujul*, nr. 27 din 1923.
2. Anca, Alexandru, *Domnule ministru!*, în *Clujul*, an I, nr. 20, 19 august 1923.
3. Anca, Alexandru, *Cum gâtuesc evreii presa noastră din Ardeal*, în *Clujul*, nr.19 din 1923.

4. Arghezi, Tudor, *Vărul Mihalache*, în *Chemarea*, nr. 16, 1929.
5. *Balul Presei* (anunț publicitar), în *Patria* din 20 februarie 1922.
6. Boilă, Zaharia, *Ardealul pus la index*, în *Patria*, nr. 195 din 6 septembrie 1931
7. Boilă, Zaharia, *Făgăduielile averescanilor. Vaci cu lapte, ingineri geodezici, petrol, sare, șosele și tot ce vreți*, în *Patria*, nr. 10 din 14 ianuarie 1931.
8. Boilă, Zaharia, *În ceasul în care pornim la drum*, în *România Nouă*, an 1, nr. 1, 1933.
9. Boilă, Zaharia, *Un strigăt de alarmă*, în *Patria*, nr. 39 din 20 februarie 1931.
10. Boilă, Zaharia, *După alegeri*, în *Patria*, nr. 24 din 1 februarie 1931
11. Boilă, Zaharia, *Guvernul Mironescu pășește pe calea marilor înfăptuiri*, în *Patria*, nr.56 din 12 martie 1931.
12. Boilă, Zaharia, *In ceasul când pornim la drum*, în *România Nouă*, nr.1 din 7 noiembrie 1933.
13. Boilă, Zaharia, *Marșul către Vigsinhaz*, în *Patria*, nr. 18 din 23 ianuarie 1931.
14. Boilă, Zaharia, *Nu este criză, dar sunt politicieni isterici*, în *Patria*, nr. 30 din 10 februarie 1931.
15. Boilă, Zaharia, *Răscoala națională pentru libertate*, în *Patria*, nr.1 din 1 ianuarie 1931.
16. Boilă, Zaharia, *Sesiunea politică din toamna acestui an a fost inaugurată prin o acțiune de lămurire și organizare a masselor*, în *România Nouă*, nr.1 din 7 noiembrie 1933.
17. Boilă, Zaharia, *Slobod e să sărbătorim?*, în *România Nouă*, 24 decembrie 1933.
18. Boilă, Zaharia, *Victime ardeleni I. Valeriu Branisce*, în *Patria*, nr. 3 din 4 ianuarie 1931.
19. *Ce vrem noi* (nesemnat). *Chemarea românilor*, an 1, nr. 1, 1933.
20. *Cine învrășbește* (nesemnat). *Gazeta Ardealului*, an 1, nr. 182 din 1921.
21. Clopoțel, Ioan, *Programul unei mișcări a publiciștilor sociali și economici*, în *Societatea de mâine*, an III, nr. 45, 1926.
22. Clopoțel, Ion, *Chemarea noastră*, în *Societatea de mâine*, nr. 1 din 1924.
23. Clopoțel, Ion, *Redacționale*, în *Societatea de mâine*, nr. 2 din 1940.
24. Codarcea, Constantin, *Koloszar-Cluj, problema românizării orașelor din Ardeal*, în *Țara Noastră*, din 27 iunie 1926.
25. *Congresul Scriitorilor* (nesemnat), în *Clujul*, an 1, nr.1, 8 aprilie 1923
26. *Constituirea Sindicatului Presei din Ardeal* (nesemnat), în *România*, nr. 139 din 29 octombrie 1920.
27. *Continuăm* (nesemnat), în *Țara noastră*, an 1, nr. 1, 1922.
28. *Convorbiri literare* (nesemnat), în *Darul vremii*, nr. 1, 1930.

29. De la adunările Partidului Național (nesemnat), în *Gazeta Ardealului*, an. 1, nr. 181 din 1921.
30. *De la Sindicatul Presei din Ardeal și Banat. Inaugurarea Casei Presei (nesemnat)*, în *Patria*, 20 octombrie 1931.
31. Discursul lui Octavian Goga la întrunirea de la Craiova a Partidului Național Agrar, în *Țara noastră*, an XI, nr. 28 din 18 mai 1932.
32. *Festivalurile Presei Române din Ardeal* (nesemnat), în *România*, nr. 154 din 17 noiembrie 1920.
33. *Gazeta de luni (supliment)*, an 1, nr. 1, în *Ofensiva română*, an 1, nr. 2, 28 septembrie 1938.
34. Goga, Octavian, *Literatura militantă*, în *Țara noastră*, nr. 48, 1923.
35. *Greva ziariștilor unguri* (nesemnat), în *Clujul*, nr. 11 din 1923.
36. Hațieganu, Emil, *Vremuri vechi și vremuri noi*, în *Chemarea românilor*, an.1, nr. 5 din 1933.
37. Hulea, Ovidiu, *Un martor ocular*, în *Ofensiva română*, an 3, nr. 81 din 25 aprilie 1938.
38. Lechințan, Vasile, în *Filarmonia*, nr. 4, Cluj-Napoca, 2006.
39. Lupaș, Ioan, *Cea mai veche revistă literară românească*, în *Anuarul Institutului de istorie națională*, I, 1921-1922.
40. Malița, Liviu, *Transilvanismul în presa culturală românească dintre cele două războaie* în *Studia Universitatis Babeș-Bolyai Historia*. Vol. 55, nr. 1-2 (iunie-decembrie), Cluj-Napoca, 2010.
41. Moldovan, Hadrian, *Pentru cei ce primesc Chemarea românilor*, în *Chemarea românilor*, An 1, nr. 1, 1933.
42. Papilian, Victor, *Cronica literară*, în *Darul vremii*, nr. 1, 1930.
43. Papilian, Victor, *Cronica plastică* în *Darul vremii*, nr. 2, 1930.
44. Papilian, Victor, *Mișcarea culturală din țară și străinătate*, în *Darul vremii*. nr. 2, 1930.
45. *Partidul Național Agrar. Pentru ce ne-am despărțit de d. mareșal Antonescu.* (nesemnat), în *Brazdă nouă*, an 1, nr. 1, 1932.
46. *Patria*, fără număr, (număr special aniversar), din 1 decembrie 1936.
47. *Patria*, nr. 67 (număr special aniversar), din 26 martie 1933.
48. Petrescu Cezar, *Ardealul văzut din Regat*, în *Voința*, nr. 28 din 25 septembrie 1920.
49. Petrescu Cezar, *Autoritățile Clujului înlesnesc specula*, în *Voința*, nr. 257 din 20 iulie 1921.
50. Petrescu, Cezar, *O inovație fericită* în *Voința*, nr. 60 din 6 noiembrie, 1920.

51. Petrescu, Cezar, *O jertfă care nu vine. De ce nu avem un guvern de concentrare*, în *Voința*, an I, nr. 223 din 8 iunie 1921.
52. Petrescu, Cezar, *O nouă lovitură dată industriei clujene*, în *Voința*, nr. 58 din 4 noiembrie 1920.
53. Petrescu, Cezar, *Sărbătoarea vameșilor*, în *Voința*, nr. 56 din 1 noiembrie 1920.
54. Petrescu, Cezar, *Pe marginea unei scrisori din capitală*, în *Voința*, nr. 67 din 15 noiembrie 1920.
55. Petrescu, Cezar, *Presa și scriitorii Ardealului*, în *Gazeta ilustrată*, IX, 1940.
56. Petrescu, Cezar, *Anarhia de la oficiul de încartiruire*, în *Voința*, nr. 20, 9 septembrie 1921.
57. Petrescu, Cezar, *Când vine timpul oamenilor noi*, în *Voința*, an I, nr. 196 din 1 mai 1921.
58. Petrescu, Cezar, *Construirea bazinului public din Cluj*, în *Voința*, nr. 205 din 16 mai 1921.
59. Petrescu, Cezar, *Cronica de Crăciun*, în *Voința*, an I, nr. 110 din 7 ianuarie 1921.
60. Petrescu, Cezar, *Cu ce se scuză dl. Josika*, în *Voința*, an II, nr. 73 din 11 noiembrie 1921.
61. Petrescu, Cezar, *Desfacerea partidului socialist*, în *Voința*, an I, nr. 197 din 6 mai 1921.
62. Petrescu, Cezar, *Domnul care le știe pe toate*, în *Voința*, nr. 59 din 5 noiembrie 1920.
63. Petrescu, Cezar, *Drumul cu plopi*, în *Voința*, an I, nr. 113 din 14 ianuarie 1921.
64. Petrescu, Cezar, *Îndemnuri de pace, prea trecătoare*, în *Voința*, an I, nr. 197 din mai 1921.
65. Petrescu, Cezar, *Maghiarii contra reformei agrare*, în *Voința*, an II, nr. 32 din 23 septembrie 1921.
66. Petrescu, Cezar, *Prețurile maximale sunt în vigoare*, în *Voința*, nr. 9 din 5 octombrie 1921.
67. Petrescu, Cezar, *Un funcționar pungaș*, în *Voința*, an II, nr. 7 din 25 august 1921.
68. Petrescu, Cezar, *Unde duce tariful unicat al căilor ferate*, în *Voința*, nr. 222 din 6 iunie 1921.
69. Petrescu, Cezar, *Ungurii despre unguri, sașii despre sași*, în *Voința*, nr. 15 din 2 septembrie 1921.
70. Petrescu, Cezar, *Unificarea școlară*, în *Voința*, nr. 22 din 13 septembrie 1920.
71. Petrescu, Cezar, *Vanitas Vanitum*, în *Voința*, nr. 57 din 3 noiembrie 1920.
72. Popa, Mircea, *Octavian Goga, publicist*, în *Tribuna*, an X, nr. 23, 1966.
73. *Presa maghiară în România (nesemnata) în Societatea de mâine*, an I, nr. 17-18 (15 august), 1924.

74. *Pro Domo* (nesemnă) în *Țara noastră*, an 1, nr. 1, 1922.
75. *Procesul ziarului „Uj-Kelet* (nesemnă), în *Clujul*, an 1, nr. 3 din 1923.
76. Stoica, Sever, *Moarte liberalismului*, în *Chemarea*, nr. 5, 1926.
77. Stoica, Sever, *Să stărpim liberalismul*, în *Chemarea românilor*, an 1, nr. 1, 1933.
78. *Șezătorile Presei* (nesemnă), în *Voința*, 10 octombrie 1921.
79. Țuțea, Petre, *Problema regiunii în noua reformă administrativă*, în *Chemarea*, nr. 8, 1926.
80. *Un dictator la granița de vest. Baronul evreu Neumann (nesemnă)*, în *Ofensiva română*, an 1, nr. 3, 1936.

C. Bibliografie secundară

1. *Almanahul Sindicatului Presei Române din Ardeal și Banat*, Cluj, Tipografia Viața, 1926.
2. *Almanahul Sindicatului Presei Române din Ardeal și Banat*, Cluj, Tipografia Viața, 1928.
3. Asociația Română de Istorie a Presei. *Revista Română de Istoria Presei*, 2007-2015.
4. Norme de redactare a textelor utilizate de Asociația Română de Istoria Presei.
5. Recensământul general al populației României din 29 decembrie 1930, vol. 10, București, 1938-1940.

D. Volume traduse

1. Althusser, L. *Montesquieu: Politics and History*. Editura Presses Universitaires de France, Paris, 1959, în Althusser, L. *Politics and History Montesquieu, Rousseau, Hegel and Marx*. Tradus de Ben Brewster, Londra, Editura New Left Books, 1972.
2. Behan McCullagh, C. *Bias in Historical Description, Interpretation and Explanation*. *History and Theory*, vol. 39, nr. 1, februarie 2000.
3. Miko, I., *Huszonkét év az erdélyi magzarság politikai története 1918 december 2-tol 1940. Augustuz 30-ig*. *Studium Kiadása*, București, Editura Minerva, 1978.

E. Periodice consultate

Presa țărănistă

Chemarea

Chemarea poporului

Gazeta Satelor

Glasul libertății

Înfrățirea

Națiunea

Patria

Plugarul

Poporul roman

România Nouă

Viața Ardealului

Presa țărănistă de tip vaidist

Chemarea românilor

Ofensiva română

Ofensiva română, suplimentul Gazeta de luni

Presa liberală

Ardealul liberal

Glasul Ardealului

Înfrățirea

Națiunea

Națiunea română

Presa gogistă

Acțiunea românească

Apărarea

Biruința

Brazdă nouă

Gazeta Ardealului

Gazeta plugarilor
Gazeta poporului
România
Steaua Clujului
Steaua poporului
Țara noastră

Presa de dreapta

Acțiunea românească
Cuvântul nou
Glasul strămoșesc
Înfrățirea românească
Lupta creștină
Naționalistul
Noi
România întregită
Țeapa

Presa de stânga

Alte zări
Coasa
Dacia Nouă
Lumina
Mișcarea minoritară
Tribuna socialist
Vâltoarea
Viața noastră

Alte periodice

Clujul
Clujul românesc
Darul vremii
Filarmonia
Gazeta ilustrată

Gazeta Noastră
Gând românesc
Gândirea
Hyperion
Revista Română de Istoria Presei
România eroică
Tribuna
Universul literar
Voința

Presa maghiară

Ellenzék (Opoziția)
Erdélyi Helikon (Helikon ardelean)
Erdélyi Hirlap (Cotidianul ardelean)
Hetfoi Ujsag (Ziarul de Luni)
Keleti Újság (Ziarul de Est)
Korunk (Epoca)
Újság (Ziarul)
Uj Kelet (Noul Est)
Pásztortűz (Foc păstoresc)
Kolozsvári Friss Újság (Ziarul proaspăt clujean)
Független Újság (Ziarul independent)
Erdélyi Szemle (Revista ardeleană)
Vasarnapi Újság (Ziarul de duminică)
Napkelet (Răsăritul)
Hitel (Credit)
Magyar Hirlap (Cotidianul maghiar)
Erdélyi Muzeum (Muzeul ardelean)
Erdélyi Fiatalok (Tinerii ardeleni)